

મહાકુંભમારો મહામારત

प्रयागराज येथे सुरु झालेला कुंभमेळा म्हणजेच महाकुंभ आजवरचा जगातला सर्वांत मोठा धार्मिक, सांस्कृतिक उत्सव होणार आहे. आज मकरसंक्रातीच्या मुहूर्तावर निदान एक कोटी भाविक अमृत स्नान करतील, अशी अपेक्षा आहे. सोमवारीच स्नान केलेल्या भाविकांची संख्या साठ लाखांच्या वर गेली होती. हा संपूर्ण सोहळा आता सलग ४५ दिवस म्हणजे २८ फेब्रुवारीपर्यंत चालणार आहे. या काळात तीन दिवस विशेष पवित्र म्हणजे अमृत स्नानाचे आहेत.

अनेक आखाड्यांच्या शाही मिरवणुका आणि त्यांचा मान यांच्यामुळे या स्नानांना ‘शाही स्नान’ असे म्हणण्याची प्रथा पडली आहे. यदा उत्तर प्रदेशाचे मुख्यमंत्री योगी आदित्यनाथ यांनी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून सर्व आयोजन जास्तीत जास्त सुरक्षीत व्हावे, यासाठी कंबर कसली आहे. गेली तीन वर्षे या उत्सवाची तयारी विविध पातळीवर चालू आहे. यंदाचा महाकुंभ सुफळ संपूर्ण होईल, तोवर प्रयागराजमध्ये येणाऱ्या एकूण भाविकांची संख्या ४० कोटींच्या घरात जाऊ शकते. हा आकडा कल्पनेच्या पलीकडे मोठा आहे. जवळपास १८३ देशांमधील भाविकांनी कुंभमेळ्याची वेबसाइट पाहून यात सहभागी होण्याचा विचार चालविला आहे. विविध देशांमधील हजारो भारतीय, तसेच अभारतीय या आधीच भारतात आले असून हा आकडा महिन्याभरात काही लाखांपर्यंत जाईल.

इतके भाविक येणार असल्याने असंख्य प्रकारच्या यंत्रणा व व्यवस्था उभ्या कराव्या लागल्या आहेत. उत्तर प्रदेश सरकार काही हजार कोटी या महाकुंभाच्या आयोजनासाठी खर्च करीत आहे. शिवाय, केंद्र सरकारने विशेष अनुदान दिले आहे. महाकुंभ ही जशी धार्मिक आघाडीवरची महाघटना आहे; तशीच ती आर्थिक आघाडीवरची महाघडामोड होणार, हेही स्पष्ट आहे. काही तज्ज्ञ आणि संस्थांच्या मते या काळात किमान दोन लाख कोटी रुपयांची उलाढाल होईल, असा अंदाज आहे. ही मोठी उलाढाल अर्थकारणाला, तसेच रोजगार निर्मितीला चालना देणारी आहे. महाकुंभाच्या निर्मितीने याआधीच किंत्येक हजार रोजगार निर्माण झाले आहेत. हा आकडा वाढणार आहे. देशात धार्मिक उत्सवांमध्ये होणारी चेंगराचेंगरी आणि भाविकांचे बळी यांचा इतिहासच आहे. सन १९५४ मध्ये कुंभमेळ्यात आठशे भाविकांचा प्राण गेला होता. त्यानंतरही अशा घटना घडत आल्या आहेत. यंदा हे टळावे म्हणून कृत्रिम प्रज्ञेची म्हणजे एआयची तर मदत घेण्यात आली आहेच; पण योगी सरकारने सप्त-स्तरीय संरक्षण यंत्रणा उभारली आहे. या बाबी यंदा कशा यशस्वी ठरतात, यावर पुढच्या धार्मिक आयोजनांना नवी दिशा मिळणार आहे.

कुंभमेळ्यांमधील अस्वच्छता, तेथे वृद्धांना सोडून देणे किंवा तिथे होणारे संघर्ष याबाबत टीका होत आली आहे. ती होणारच. मात्र, देशातील कोट्यवधी नागरिकांच्या ज्या श्रद्धा आहेत; त्यांची अवहेलना न करता त्यांचा सन्मान करूनच नव्या वाटा शोधायला हव्यात. कुंभमेळ्यांमध्ये येणारे सगळे साधू भोंदू किंवा नुसतेच भस्मचर्चित नाहीत. जीवनाचा व विश्वाचा आपापल्या परीने अर्थ शोधणारे उच्चशिक्षित मुमूक्षुही असतात. नागा किंवा इतरही साधूंमध्ये किंत्येके उच्चशिक्षित तरुण-तरुणी आहेत. त्यात मुंबई आयआयटीसहित अनेक संस्थांमध्ये शिकलेले विद्याविभूषित आहेत. यातल्या चिदानंद सरस्वती या साधूंनी तर ‘मेरी थाली, मेरा थैला, कुंभ नही होगा मैला...’ असा प्रण केला आहे. प्लास्टिक बाटल्यांच्या क्रशरपासून प्रत्येक भाविकापर्यंत स्टीलची थाळी, पेला व पिशवी पोहोचविण्यासाठी चिदानंद सरस्वती धडपडत आहेत. ही संकल्पना राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघानेही स्वीकारली असून आजवर देशभरातून काही लाख थाळ्या आणि कापडी पिशव्या जमा केल्या आहेत. त्या आता प्रयागराजमध्ये वाटल्या जात आहेत. हषीकेशच्या परमार्थ निकेतन आश्रमाचे प्रमुख असणाऱ्या चिदानंद सरस्वती यांच्या अंदाजानुसार यंदाच्या कुंभमेळ्यात एकूण ५० लाख टन कचरा निर्माण होण्याची शक्यता आहे. यातला दहा ते वीस टक्के कचरा कमी झाला तसेच त्याच्यावर प्रक्रिया झाली, तर ते मोठेच यश ठरेल. ‘गंदगी और बंदगी साथ साथ नर्ही जा सकते’ हा संस्कार सगळ्या श्रद्धावान भाविकापर्यंत न्यायचा आहे, असे चिदानंद सरस्वती म्हणतात, ते योग्य आहे. गीतेत भगवान श्रीकृष्णांनी ‘श्रद्धावान् लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः’ असे म्हटले आहे. श्रद्धावान, तत्पर आणि इंद्रियावर संयम ठेवणाऱ्याला जर आत्मज्ञानही शक्य असेल तर त्याला सृष्टीच्या निरंतरतेचे भौतिक ज्ञानही का होऊ नये? महाकुंभाच्या महाभारतात अशा दोन्ही ज्ञानांच्या दिशा उजळून निघोत!

रविवार दि. ९ फेब्रुवारी २०२५

पान ०२

बनवाट औषधांमुळे उपचार रामभरोसे

देवाचा प्रसाद ग्रहण करत असताना अगदी भक्तीभावाने घेतला जातो. तसेच डोळे बंद करून विश्वासाने गोळ्यांची औषधेही खाण्यात येतात. देवाच्या प्रसादावर जेवढा विश्वासाने ठेवण्यात येतो, तेवढाच विश्वास डॉक्टरांनी दिलेल्या गोळ्यांचांवर ठेवला जातो; परंतु जर गोळ्या-औषधच बनावट असतील तर किंवा त्यामुळे जीवाला धोका आहे, असे समजल्यावर त्या माणसांची काय अवस्था होईल? याचा नुसता विचार जरी केला तरी जिवाचा थरकाप उडतो. मराठवाड्यातील बीड, नादेड, धाराशिव व छत्रपती संभाजी नगर जिल्ह्यातील शासकीय रुणालयात बनावट औषधांचा पुरवठा झाल्याचे उघडकीस आले आहे. मराठवाड्यातील शासकीय रुणालयात बनावट औषधी व गोळ्यांचा पुरवठा करून रुणासाठी त्याचा वापरही झाल्याचे उघडकीस आले आहेत नांदेढच्या जिल्हा शासकीय रुणालयातून मे २०२३ मध्ये न्यूक्लास ६२५ या गोळ्यांचे नमुने तपासणीसाठी पाठविण्यात आले होते. त्या गोळ्यांचा अहवाल ऑक्टोबर २०२४ मध्ये प्राप्त झाला. त्यानंतर अन्न व औषध प्रशासन विभागाने १ लाख २३ हजार गोळ्यांचा साठा जस केला. दीड महिन्यापेक्षा अधिकचा काळ उलटूनही संबंधित कंपनीविरुद्ध कुठलाही गुन्हा दाखल करण्यात आला नाही. विशेष म्हणजे ज्या कंपनीने हा पुरवठा केला होता ती कंपनीच मुळात अस्तित्वात नाही, असे सुरुवातीच्या तपासात आढळून आल्याच सांगितले जात आहे. त्यामुळे पुरवठादार व जिल्हा शासकीय रुणालयाची यामध्ये मिलीभगत असल्याचे बोलले जात आहे. धाराशिव जिल्ह्यातही औषध निर्मात्या कंपन्यांकडून आवश्यक गुणवत्ता नसणाऱ्या सहा प्रकारच्या गोळ्यांचा पुरवठा करण्यात आला होता. प्रयोगशाळेच्या अहवालानुसार तीन टप्प्यात जवळपास पावणेतीन लाख गोळ्या त्या कंपनीने परत बोलावून घेतल्या. औषध पुरवठा करण्याऱ्या त्याएवजें एजन्सीला धाराशिवमध्ये काळ्या यादीत टाकण्यात आले आहेत. धाराशिव जिल्ह्यात आलेल्या सिप्रो-२५० एमजीच्या १ लाख ९ हजार २४०, सेफिक्सिम १ लाख १ हजार ३६२, सिप्रोफलोक्सासिन-५०० च्या ४० हजार २५८ एजिञ्चोमाइसिन १० हजार ८६४, अमॉक्सिसिलिन-३७५ च्या १९ हजार ६३०, अमॉक्सिसिलिन-६२५ च्या ७ हजार २४० अशा एकूण २ लाख ८८ हजारांहून अधिक गोळ्यांमध्ये आवश्यक गुणवत्ता नसल्याने संबंधित कंपनीला परत केल्या आहेत. यापेक्षी काही गोळ्या संबंधित कंपन्यांनी बदलून दिल्याचे समजते. छत्रपती संभाजीनगरमधील घाट रुणालयातही २३ प्रकारच्या औषधी संशयाच्या भोवण्यात आहेत. विशेष म्हणजे वरिष्ठांच्या आदेशानुसार त्या ३३ प्रकारच्या औषधींचा वापर थांबविण्यात आला. शिवायाची यातील २६ प्रकारची औषधी संपलेली असल्याने ज्या औषधींचा वापर थांबविला आहे. त्याएवजी पर्यायी औषधींचा रुणांना दिली जात असल्याचे घाटी येथील अधिकाटा यांनी सांगितले. मराठवाड्यातील बीड जिल्हा तसा नेहमीच चर्चेत असतो. बीड जिल्ह्यातील अंबाजोगाई येथील स्वामी रामानंदी तीर्थ रुणालयास बनावट औषधांचा पुरवठा करणारी एक टोळी उघडकीस आली आहे. मराठवाड्यात सर्वप्रथम यांची ठिकाणी बनावट गोळ्यांच्या पुरवठा झाल्याचे उघडकीस आल्यानंतर या प्रकरणात असलेल्या टोळ्याच समोर आल्या.

आहेत. अंबाजोगाई येथील रुणालयात अँजिमैसीन-५० या औषधांचे सॅम्पल नमुने तपासणीसाठी घेण्यात आ होते. त्यांची तपासणी होऊन २३ ऑक्टोबर २०२४ रोजी आलेल्या अहवालात सदरील औषध हे रुणांसाठी निष्क्रिव बनावट असल्याचे उघडकीस आले. या गोळ्यांमध्ये अंजिश्रोमायसीन हा घटक असणे अत्यंत आवश्यक होते परंतु सदरील गोळ्यांमध्ये अंजिश्रोमायसीन नसल्यामुळे बनावट गोळ्यांचा प्रकार उघडकीस आला. किमान साडेअहजार रुणांच्या पोटात या गोळ्या गेल्या. यामधून जीविहानी झाली नाही, असे सांगितले जात असले तरी न प्रकरणाच्या खोलाशी गेल्यास यामधून काहीतरी वेगळे बाहेर येईल, असे या क्षेत्रातील तज्ज्ञांचे मत आहे. याप्रकरण सुरेश दत्तात्रय पाटील, मिहीर त्रिवेदी (रा. भिंवंडी जि. ठाणे) द्विती सुमित त्रिवेदी, (सुरत) व विजय शैलेंद्र चौधरी र मीरा रोड, ठाणे या चौधा जणांविरुद्ध गुन्हा देखील दाखव करण्यात आला आहे. विशेष म्हणजे त्या औषधीच्या तक्रारीनंतर सव्वा वर्षांने अहवाल प्राप्त झाला व त्यानंतर गुन्हा दाखल करण्यात आला. म्हणजेच या दरम्यान हजार रुणांच्या पोटात त्या गोळ्या गेल्या. त्या बनावट गोळ्यां रुणांसाठी किती घातक ठरल्या हे आता शोधण्याची गरज आहे. मराठवाड्याच्यात ज्या कंपनीने गोळ्या पुरवठा केल्यात्यापेकी उत्तराखण्डमधील ब्रिस्टल फार्मा, केरळमधील रिफ्फ फार्मा, बायोटेक फॉर्म्युलेशन व मेलबर्न बायो सायन्स तसेच एस एम एन लॅंब या पाच कंपन्या बनावट असल्याचे समाझ आले आहे. या कंपन्यांनी प्रत्येक ठिकाणी बनावट औषधांचे पुरवठा केला असल्याचे प्राथमिक तपासात निष्पत्र झाला आहे. त्यामुळे या कंपन्यांची औषधे असल्यास त्याबाबत त्वारित कठविण्यात यावे, असे प्रत संचालक कार्यालयात मराठवाड्यातील जिल्हा रुणालयांना पाठविण्यात आ आहेत. पूर्वी एक म्हण खूप प्रसिद्ध होती. शहाण्या माणसांकोटाची व पोलीस स्थानकाची पायरी चढू नये, अम्हटले जायचे; परंतु आता त्यामध्ये आणखी एक भपडली आहे. शहाण्याला कधीही दवाखान्यात जाण्याचे वेळ येऊ नये, असेच मराठवाड्यातील अनेक प्रकरणांवरूप म्हणता येईल. आरोग्य यंत्रणेतील पुरवठादार तसेच ठेकेदार यंत्रणा रुणांच्या जीवावर उठली आहे. बनावट औषधांचे पुरवठा करून या लोकांनी काय साध्य केले हे नव्या सांगण्याची गरज नाही. अन्न व औषधी प्रशासनार कारभारही रुणांसाठी जीववेणाच ठरत आहे. तपासणीसाठी पाठविलेल्या गोळ्यांबाबतचा अहवाल सव्वा वर्षांने प्रांगाला आणि त्यानंतर गुन्ह्याची नोंद होते, म्हणजे आरोग्य यंत्रणा तसेच अन्न व औषध प्रशासन हे दोघेही चांगोपेत आहेत की काय? असेच म्हणण्याची वेळ अंबाजोग येथील बनावट गोळ्या प्रकरणानंतर सर्वांच्या लक्षकात येआहे. मराठवाड्यातील सर्वच जिल्ह्यातील शासकी रुणालयात औषधी गोळ्यांचा वेगळाच काळाबाजार चालतो. या ठिकाणी दाखल असलेल्या रुणाला अनेक बाहेरून औषध-गोळ्या विकत आणाव्या लागतात. मराठवाड्यातील छत्रपती संभाजीनगर, नांदेड, बीड धाराशिव, जालना, परभणी, हिंगोली यासह लातूर येथील जिल्हा शासकीय रुणालयात सर्वत्र अलबेल कारभार आत

रुणांना मिळणाऱ्या सुविधा, औषधोपचार व कर्मचारी व डॉक्टरांची वागणूक यावरून अनेकदा बाचाबाची होते, तसेच त्याचे पर्यवेसान भाडणात झाल्याचे पाहावयास मिळते. रुणांचे वागणे प्रशासनाला कदाचित वाईट वाटणारे असेल; परंतु त्याचे रुणांना दिले जाणारे बनावट औषध जीवघेणे ठरत आहेत. अशा परिस्थितीत दोष रुणांचा की आर्थिक फायद्यासाठी बनावट औषधी विक्रेते करणाऱ्या कंपन्यांचा व प्रशासनाचा? हा विचार कुठेतरी गांभीर्यानि होणे गरजेचे आहे. मराठवाड्यात बोगस व बनावट औषधींच्या पुरवठ्यावरून पुन्हा एकदा रुणालयांची तसेच औषधांची खातरजमा करून त्यात दोर्षीवरूद्ध कडक शिक्षेची अंमलबजावणी व तरतूद आवश्यक आहे. नांदेडच्या डॉ. शंकरराव चव्हाण वैद्यकीय महाविद्यालय व शासकीय रुणालयात कुत्रा चावल्यानंतर आलेल्या रुणांना देण्यासाठी इंजेक्शनच उपलब्ध नसल्याची खळबळजनक घटना समोर आली आहे.

जीव मुठीत घेऊन उपचार घेण्यासाठी आलेल्या रुणाला बाहेरच्या खासगी मेडिकलमधून इंजेक्शन विकत आणावे लागत आहे. हा प्रकार नित्याचाच झाला आहे. असाच एक प्रकार निवडणूक प्रचारादरम्यान घडला होता. पंतप्रधान नंदेद्र मोदी नांदेडमध्ये असताना दुपारी तीन वाजता एका ४० वर्षीय महिलेला सभेसाठी जाताना रस्त्यावरील कुत्राने चावा घेतला. त्यानंतर त्या महिलेने नांदेडच्या श्यामनगर येथील महिला रुणालयात धाव घेतली. त्या ठिकाणी कुत्रा चावल्यानंतर दिले जाणारे इंजेक्शन उपलब्ध नाही, असे रुणाला सांगितले. त्यांना शिवाजी पुतळा येथील सरकारी दवाखान्यात पाठविण्यात आले. त्या ठिकाणी गेल्यावर त्या महिलेला सांगण्यात आले की, या जखमेवर लागणारे तीन पैकी केवळ दोनच इंजेक्शन येथे उपलब्ध आहेत. त्यामुळे तुम्ही येथून आठ किलोमीटर दूर असलेल्या विष्णुपुरी येथील शासकीय रुणालयात जा. सदरील महिला विष्णुपुरी येथील डॉ. शंकरराव चव्हाण शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुणालय येथे गेल्यानंतर उपचार करत असलेल्या डॉक्टरांनी सांगितले की, तुम्हाला द्यायचे असलेले इंजेक्शन आमच्या शासकीय रुणालयात उपलब्ध नाही. तुम्ही ते बाहेरच्या खासगी मेडिकलमधून विकत आणा. ते इंजेक्शन रुणाला विकत आणावे लागले. त्यासाठी रुणाला ४६०० रुपयांचा खर्च आला. हा प्रकार आजही सुरुच आहे. जिल्हा शासकीय रुणालयात दररोज श्वान दंशाचे किमान २५-३० रुण येतात. एकंदरीत पाहिले तर मराठवाड्यातील सर्वच जिल्ह्यात असलेल्या शासकीय रुणालयात होत असलेल्या औषधींच्या पुरवठ्यावर प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. बनावट औषधी असो की श्वानदंश असो, एखाद्याचा जीव गेल्यावर आरोग्य यंत्रणा जागी होणार आहे की काय? असा सवाल यानिमित्ताने उपस्थित होत आहे. औषध गोळ्या तसेच उपचाराच्या बाबतीतही सर्वत्र अलबेल आहे. मराठवाड्यातील शासकीय रुणालये तसेच उपचार रामभरोसेच आहे, असे म्हटले तर ते चुकीचे ठरणार नाही. मड्याच्या टाळ्यूवरचे लोणी खाणे ज्याप्रमाणे भ्रष्टाचारी, बेशरम लोकांना आवडते त्याचप्रमाणे शासकीय रुणालयात बनावट गोळ्या व औषधांचा पुरवठा करून त्या माध्यमातून आर्थिक कमाई करून घेणाऱ्या कंपन्या व त्याचे चालक उथळ माथ्याने फिरत आहेत. अशा भ्रष्टाचारी व जीवघेण्या कंपनी चालकांवरूद्ध कठोर शिक्षा होणे अत्यंत गरजेचे आहे.

आंराव्या वर्षातील विश्वविजेता

भारताचा डाम्माराजू गुकेश नवा बुद्धिबळ जगज्जेता ठरला सिंगापूर येथे गुरुवारी फिरे जागतिक बुद्धिबळ अंजिक्यपट स्पर्धेत १४व्या आणि अंतिम डावात गतविजेता चीनच्या डिंग लिरेनला चेकमेट देत त्याने जेतेपदाला गवसर्ण घातली. त्यानंतर संपूर्ण भारतात अनोख्या जल्लोषाला मुरुवात झाली. स्पर्धेच्या १३८ वर्षांच्या इतिहासात १८ वर्षीय गुकेश हा जगातील सर्वात तरुण विजेता ठरला याबाबत त्याने माजी विजेते, महान खेळाडू रशियाचे गॅरी कास्पारोव्ह यांना मागे टाकले. आपले महान खेळाडू आणि माजी विश्वविजेता विश्वनाथन आनंद यांच्यानंतर वर्ल्ड चॅम्पियन बनलेला गुकेश हा भारताचा केवळ दुसरा बुद्धिबळपृथू आहे. गुकेश हा पाच वेळा विश्वविजेता आनंद यांचा शिष्य आहे. आनंद यांच्या वेस्टब्रिज आनंद बुद्धिबळ अऱ्कडमीमध्ये प्रशिक्षण घेतो. आनंद यांनं २०००मध्ये पहिल्यांदा भारतात जगज्जेतेपदाची ट्रॉफी आणली. त्यानंतर २००७ ते २०१३ या कालावधीत चार असे एकूण विक्रमी वेळा जगज्जेतेपदावर नाव कोरले. त्यानंतर तब्बल १३ वर्षांनी त्यांच्या शिष्याने ही अनोख्या कामगिरी साकारली. जागतिक बुद्धिबळ अंजिक्यपट स्पर्धेच्या इतिहासात विश्वविजेती ठरलेली आनंद-गुकेश ही जगभरातील पहिलीच जोडी आहे.

कुठल्याही खेळत जगज्जेतेपद मिळवणे सोपे नसते. फिरे जागतिक बुद्धिबळ अंजिक्यपद स्पर्धाही त्याला अपवाच नाही. यंदा सिंगापूरमध्ये १७ दिवस रंगलेल्या जागतिक स्पर्धत डिंग आणि गुकेश यांच्यात चुरशीची लढत झाली गतविजेता लिरेन जेतपद राखण्यासाठी उत्सुक होता. य वर्षाच्या सुरुवातीला झालेली चॅलेंजर्स स्पर्धा जिंकून गुकेशने प्रबळ दावेदारी पेश केली. यंदाच्या स्पर्धेत १४ पैकी चार डाव निकाली ठरले, तर दहा डाव बरोबरीत (ड्रॉ) झाले. डिंग लिरेनने पहिला डाव ४२व्या चालीमध्ये जिंकताना आश्वासक सुरुवात केली. दुसऱ्या डावात पिछाडीवरून गुकेशने स्वतःला सावरले. हा डाव बरोबरीत मुटला. त्यानंतर गुकेशने तिसऱ्या डावात ३७व्या चालीमध्ये विजय मिळवून जबरदस्त पुनरागमन केले तोडीसतोड खेळाचे प्रदर्शन झाल्याने चौथा ते दहा असे सलग सात डाव बरोबरीत मुटले. ११व्या डावात पांढऱ्यामो हृद्यानिशी खेळताना गुकेशने प्रतिस्पर्धाला कोंडीत पकडत २९व्या चालीमध्ये मात दिली. मात्र, पुढच्याच डावात डिंगने पलटवार करताना विजय मिळवला. १३व्या डावात दोघांनीही सावध पवित्रा घेतला. तेह्वा लिरेन आणि गुकेशच्या खात्यात प्रत्येकी ६.५ गुण होते त्यामुळे १४व्या आणि अंतिम डावाकडे अवघ्या जगाचे लक्ष लागून राहिले होते. निर्णयिक डावात गुकेशने काळ्या सोंगट्यांसह खेळूनही बाजी मारली. हा डाव बरोबरीकडे झुकणार असे वाटत होते; परंतु ५५व्या चालीत लिरेनने मोठी चूक केली. ज्याचा फायदा उठवत गुकेशने ७.५-६-५ अशा फरकाने पहिल्या-वहिल्या जागज्जेतेपदाव शिक्कामोरत्ब केले.

A photograph of a chess player with dark hair and a beard, wearing a light blue blazer over a dark shirt. He is seated at a chessboard, looking intently down at the pieces. The background is dark with some blurred text and logos, including 'Google' and '03'.

प्रशिक्षक पॅडी अपटन यांचा मोठा वाटा आहे. अपटन यांच्याच मार्गदर्शनाखाली भारताच्या क्रिकेट संघात २०११ बनडे विश्वचषक आणि २०२४ परिसरात ऑलिम्पिकमध्ये हॉकीमध्ये कांस्यपदकाची कर्माई केल होती. गुकेशसारख्या युवा खेळाडूला मदत करत रत पॅडी अपटन यांनी पुन्हा एकदा आपले वैगळेपण सिद्ध केले जागतिक अंजिक्यपद स्पर्धेत खेळणे प्रत्येक बुद्धिबलपूसाठी खडतर मानले जाते. अनेकदा हा सामना फक्त तुम्ही शिकले ल्या चालीचा नाही, तर मानसिकतेचाही होतो. मॅग्रस कार्लसनसारखा विख्यात बुद्धिबलपूर्वी आपली पहिली जागतिक अंजिक्यपद स्पर्धा खेळत असताना थोडासा विचलीत झाला होत डिंग लिरेनला आव्हान देत असताना विजेतेपदासाठीच्या लढतीत गुकेशला सुरुवातीलाच दोन धक्के बसले. पहिल्या सामन्यात झालेला पराभव आणि त्यानंतरच्या सामन्यात विजय शक्य असतानाही झालेला पराभव गुकेशसाठी धक्कादायक होता; परंतु यानंतर गुकेशने जो खेळ केल तो निव्वळ अविश्वसनीय होता. तुम्हाला एखाद्या परीक्षेचा चांगली कामगिरी करायची असेल तर संपूर्ण पुस्तकाच्या तुम्हाला चांगल्या पद्धतीने अभ्यास करावा लागते तेव्हाच तुम्ही परीक्षेत आत्मविश्वासाने जाऊ शकत केवळ आशेच्या जोरावर तुम्ही परीक्षा देऊ शकत नाही स्पर्धेदरम्यान किंती वेळ झोपायचे, पिछाडीवर किंवा दबाबाखाली स्वतःला कसं सावायायचे तसेच प्रत्येक

क्षणांचा कसा सामना करायचा याचा अभ्यास करून गुकेश अंतिम सामन्यात उतरला होता. त्यामुळे पहिल्याच प्रयत्नात त्याने जगज्जेतेपदावर नाव कोरले, हे अपटन यांनी गुकेशच्या मेहनतीबद्दल केलेले भाष्य खूप काही सांगून जाते. प्रत्येक खेळाडूने त्याप्रमाणे स्वतःला घडवायला हवे. मूळचा चेर्नईचा असलेल्या गुकेशचे आई-वडील उच्चशिक्षित आहेत. त्याची आई मायक्रोबायोलॉजिस्ट आणि वडील डॉक्टर आहेत. मात्र, गुके शाला त्याच्या आई-वडिलांच्या क्षेत्राप्रेक्षा बुद्धिभळमध्ये अधिक रुची होती. सातव्या वर्षा बुद्धिभळ खेळायला सुरुवात करणाऱ्या गुकेशने केवळ ११ वर्षांच्या कालावधीत वर्ल्ड चॅम्पियन बनून भारताचे नाव उज्ज्वल केले आहे. अत्यल्प काळात मिळवलेले यश त्याची मेहनत, एकाग्रता आणि बुद्धिमत्ता दर्शवते. जेतेपद पटकावल्यानंतर गुकेश भावुक झाला. त्याला आनंदाश्रू अनावर झाले. स्पर्धा संपल्यानंतर पत्रकार परिषदेत पुन्हा बुद्धिभळाचा पट जसा मांडतो तसा मांडला आणि त्याला नमस्कार केला. ही आपली संस्कृती आहे. परंपरा आहे. ती त्याने परदेशातही जपली. गुकेश हा जगज्जेतेपदामुळे युवा पिढीसाठी एक प्रेरणास्रोत बनला आहे. आपल्याकडे अठरावं वरीस धोक्याचे मानले जाते. कारण मुले सज्जान होतात. या वयात विघडण्याचा धोका अधिक असतो. मात्र, अठरावे वर्ष हे विश्वविक्रमाचे असते. हे डोम्पाराज गकेशने दाखवून टिले.

**निबे डिफेन्स अॅण्ड एरोस्पेस लि.च्या अत्याधुनिक
क्षेपणाळ्व संकुल,लघु शस्त्राळ्व उत्पादन सुविधेचे उद्घाटन**

राज्याच्या संरक्षण उत्पादन धोरणामुळे देशाचे खरे डिफेन्स क्लस्टर हे महाराष्ट्र आणि पुण्यात-मुख्यमंत्री

पुणे | प्रतिनिधि

महाराष्ट्र हे पहिले असे राज्य आहे की ज्याने काळाची पावले ओळखून २०१७ साली संरक्षण उत्पादन धोरण तयार केले. आज देशाचे खेरे डिफेन्स क्लस्टर हे महाराष्ट्र आणि त्यातही ते पुण्यात आहे, असे प्रतिपादन मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी केले. प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी 'मेक इन इंडिया- मेक फॉर वर्ल्ड' ही घोषणा दिली आणि देशातील नवोन्मेषकांना संधी, व्यासपीठ मिळवून दिल्याने आज आपला देश संरक्षण क्षेत्रात श्रेष्ठत्वाकडे वाटचाल करत आहे, असेही ते म्हणाले.

(टेक्नोलॉजिकल वॉरफेर) वाटचाल होणे आवश्यक होते, ते झाले नाही. ते काम मोदी यांच्या काळात झाले. आगामी काळ हा टेक्नोलॉजिकल वॉरफेरअरचा असून या मध्ये भारताला श्रेष्ठत्व मिळवून देण्याच्या दृष्टीने प्रधानमंत्री मोदी यांनी, ज्या देशांकडून संरक्षण उत्पादने आयात करण्यात येतील त्यातील काही भाग त्यांनी भारतातच तयार करावेत अशी अट ठेवली. या अटीमुळे आयात होणाऱ्या संरक्षण उत्पादनांचे काही भाग आपल्या देशातच तयार व्हायला सुरुवात झाली. २०१६ साली माझगाव डॉक येथे एका पाणबुडीचे जलावतरण झाले होते ती १०० टक्के आयातीत भागावर होती. मात्र नुकेतच प्रधानमंत्री यांच्या हस्ते जलावतरण झालेल्या पाणबुडीचे ६० टक्क्याहून अधिक भाग हे भारतात तयार करू शकलो आहोत. यापूर्वी या पाणबुडीसाठी चार पट अधिक खर्च करत होतो. यामुळे एक मोठी परिसंस्था (इकोसिस्टीम) आपल्या देशात तयार झाली आहे. यापूर्वी संपूर्ण संरक्षण उत्पादनांचे आयात करणारा आपला देश आज २५ हजार कोटी रुपयांची निर्यात करत आहे. आज मोठे काम या क्षेत्रात देशात होत आहे. महाराष्ट्रने २०१७ साली संरक्षण उत्पादन धोरण तयार करून त्यासाठी शंभर कोटी रुपयांचा निधी अंतर्गत निधी (फंड ऑफ फंड) स्थापन केला. त्यामुळे संरक्षण क्षेत्रातील ३०० स्टार्टअप सुरु झाले. आज पुणे नागपूर आदी ठिकाणी संरक्षण उत्पादन होत आहे.

आपला देश यापूर्वी संरक्षण साधनांसाठी याचक होता; मात्र आज श्रेष्ठ असून अचूक पद्धतीने विविध संरक्षण उत्पादने तयार करीत आहे. शत्रुदैशवर अचूक मारा करण्याच्या दृष्टीने आज मार्गदर्शित क्षेत्रणाशाचा (गायडेड मिसाइल) जवळपास दोन हजार किलोमीटरची पल्ला गाठण्याकडे आपला प्रवास सुरु असून संरक्षण क्षेत्रात जगातील प्रगत देशांमध्ये आपला समावेश होत आहे. संरक्षण क्षेत्रात होत असलेल्या प्रगतीचे श्रेय नीबेसारख्या

लोकांना जाते, त्यांनी संशोधन केले, एल अँड टी सारख्या कंपनीने त्यांच्यावर विश्वास दाखविला, असेही ते म्हणाले.ज्याला नाविन्यता समजते आणि दूरदृष्टी असते तो व्यक्ती साधने नसली तरी तो यशस्वी होतो, असे सांगून श्री. फडणवीस यांनी एका मराठी तरुणाने एक स्वप्न पाहिले आणि कर्तृत्वाच्या जोरावर ते पूर्ण केले या शब्दात गणेश निबे यांचे अभिनंदन केले. याही वर्षी गतवर्षीपेक्षा मोठ्या स्वरूपातील डिफेन्स एक्स्पो करण्यात येईल अशी घोषणाही मुख्यमंत्र्यांनी यावळी केली.शासकीय कंपन्यांच्या बरोबरीने खाजगी क्षेत्रानेही देशाच्या संरक्षणसिद्धतेत योगदान द्यावे- अजित पवार
श्री. पवार म्हणाले, येणाच्या काळात होणारी युद्ध, जमिनीवर होतीलच, त्याचबरोबरीने आकाशात, पाण्यात, अंतराळात, इंटरनेट, मोबाईलच्या माध्यमातूनही होतील. त्यादृष्टीनेही आपली संरक्षणसिद्धता असण्याची गरज आहे. त्यासाठी शासकीय कंपन्यांच्या बरोबरीने खाजगी क्षेत्रानेही देशाच्या संरक्षणसिद्धतेत योगदान द्यावे, महत्वाची भूमिका बजावावी, असा केंद्र सरकारचा प्रयत्न आहे. त्यासाठी निबे कंपनीसारख्या संस्थांचे कार्य, मदत, भूमिका महत्वाची ठरणार आहे.गणेश निबे यांच्या नेतृत्वाखाली २०२१ मध्ये स्थापन झालेल्या निबे लिमिटेडने अवघ्या पाच वर्षात केलेला प्रवास निश्चितच कौतुकास्पद आणि अभिमानस्पद आहे. श्री. निबे यांच्यासारख्या शेतकरी कुटुंबातून पुढे येऊन काम करणाऱ्या तरुणाला मदत करण्याचा आनंद वेगळाच असतो. सतत काहीतरी नवीन करण्याचा त्यांचा प्रयत्न असतो. आत्मनिर्भर भारत आणि मेक इन इंडियाचं उद्दीप्त समोर ठेवून, देशाला संरक्षणसिद्धतेकडे नेण्याच्या त्यांच्या प्रयत्नाबद्दल त्यांचे कौतुक करतो, असेही श्री. पवार म्हणाले.गेल्या काही वर्षात देशाच्या संरक्षणसामग्री निर्मिती उद्योगात अमूलाग्र बदल झाले. परदेशातून आयात होणारी संरक्षण सामग्री महाग असते.

कधीकधी त्यांचा दर्जा कमी असतो. या सगळ्यांनी संकटांवर मात करण्यासाठी, डीआरडीओ सारख्या शासकीय संस्थांच्या बरोबरीने संरक्षण सामग्री निर्मितीत खाजगी क्षेत्राचे सहकार्य घेण्यात येत आहे. दारुगोला, लष्करासाठी आवश्यक पुलाचे यंत्र, अत्याधुनिकवर रायफल आदी अनेक शस्त्र स्वदेशात तयार होतात. असल्याने त्याचा खर्च मोठ्या प्रमाणात वाचत आहे. देशाची संरक्षणसिद्धता वाढवताना, देशाला संरक्षणाच्या क्षेत्रात आत्मनिर्भर बनवताना, आयात कर्म करून, संरक्षण सामग्रीची निर्यात वाढवण्यावर भर देण्यात येत आहे. देशाची अर्थव्यवस्था मजबूत करण्याचा, देशाची अर्थव्यवस्था ५ ट्रिलियन डॉलर्सपर्यंत पोहाचवण्याचे प्रधानमंत्र्यांचे स्वप्न साकार करायचे आहे. गेल्या आर्थिक वर्षात देशानं ८५ हून अधिक देशात, २१०.८ अब्ज रुपयांची निर्यात केली. २०२४-२५ च्या अर्थसंकल्पात, संरक्षण संशोधन आणि विकासात संघटेला (डीआरडीओ) २.९ अब्ज अमेरिकन डॉलर्स मिळाले. २०२८-२९ पर्यंत, ५०० अब्ज रुपये म्हणजे ६ अब्ज अमेरिकन डॉलर्सच्या वार्षिक संरक्षण निर्यातीचं लक्ष्य आहे. येणाऱ्या काळात, देशाचा अभिमान, स्वाभीमान असलेल्या, डीआरडीओ, इस्पो, माझगाव डॉक, भारत इलेक्ट्रोनिक्स, भारत इलेक्ट्रिकल्स, भारत डायरेन्मिक्स, कोल इंडिया, एचएल, आयडीया फोर्ज, अंडव्हान्स्ड सिस्टर्म्स, लॅबोरेटरी या कंपन्यांच्या यादीत 'निबे लिमिडेट' कंपनीचे, 'निबे' उद्योगसमुहाचे नावही ठळकपणे असेल यासाठी त्यांनी कंपनीला शुभे च्छ दिल्या. उद्योगमंत्री सामंत म्हणाले, गतवर्षी निबे यांनी पुणे येथे डिफेन्स एक्स्पो घेण्यात पुढाकार घेतला. त्याची नोंद जागतिक पातळीवर घेतली गेली. श्री निबे यांच्यासारखा मराठी माणूस संरक्षण क्षेत्रामध्ये देशाचे नेतृत्व करतो आहे याचा मनापासून आनंद आहे. त्यांना राज्याच्या उद्योग विभागाकडून जे

जे सहकार्य लागेल ते देण्याचे काम केले जाईल. महाराष्ट्राच्या उद्योग जगतातील असेट अशा शब्दात श्री. निबे यांचा त्यांनी गौरव केला. श्री. विखे पाटील म्हणाले, प्रधानमंत्री मोदी यांनी मेक इन इंडियाचा जो संकल्प आणला आहे. तो पुढे नेण्याचे काम श्री. निबे करत आहेत. शिर्डी येथे नवीन औद्योगिक क्षेत्रात संरक्षण क्लस्टर उभे राहत असून त्यात पहिला प्रकल्प निबे समूहाचा येत आहेत. संरक्षण क्लस्टर मुरु करण्यातील तांत्रिक अडचणी तात्काळ दूर करू शकल्यास या प्रकल्पाचा चालना मिळेल, असेही ते यावेळी म्हणाले. प्रास्ताविकात श्री. निबे यांनी आपल्या कंपनीविषयी माहिती दिली. कंपनी संरक्षण क्षेत्र, अवकाश, सायबर आदी क्षेत्रात काम करत असल्याचे त्यांनी सांगितले. मुख्य कार्यकारी अधिकारी व मुख्य तंत्रज्ञान अधिकारी बालकृष्णन स्वामी यांनी संगणकीय सादीरकणाद्वारे कंपनीच्या प्रवासाची माहिती दिली. मुख्यमंत्री यांचे विशेष कार्य अधिकारी कौस्तुभ धवसे यांनी देखील यावेळी मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमात निबे डिफेन्स एड एरोस्पेस लि. चे डिआरडीओशी तंत्रज्ञान आदानप्रदान करार, प्रिमीअर एकलोजिज्हस, महाराष्ट्र सरकारचे एमआरसॅक, थॅलेस लेनिया स्पेस, ब्लॅक स्क्य या कंपन्यांबाबरोबर सामंजस्य करार करण्यात आले. यावेळी मुख्यमंत्री, उपमुख्यमंत्री तसेच अन्य मान्यवरांनी प्रकल्पाची पाहणी केली. यावेळी उद्योग विभागाचे प्रधान सचिव डॉ. पी अनबलगान, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी पी वेलारासू, पिंपरी चिंचवड पोलीस आयुक्त विनय कुमार चौबे, पिंपरी चिंचवड मनपा आयुक्त शेखर सिंह, जिल्हाधिकारी जिंतेंद्र इडी, निबे लि. चे अकार्यकारी स्वतंत्र संचालक सुनील भोकरे, रंजना मिमानी, डॉ. दशरथ राम, वेंकटेश्वरा मन्नावा, भगवान गदादे यांच्यासह कंपनीचे अधिकारी, कर्मचारी उपस्थित होते.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीआधी सरकारचा मोठा निर्णय **लाडकी बहिणी योजनेच्या प्रसिद्धीसाठी ३ कोटींचा खर्च**

मुंबई (वृत्तसंस्था)

शक्यता वर्तवली जात आहे.

लोकसभा निवडणुकीतील पराभवानंतर विधानसभा निवडणुकीत महायुती सरकाराला राज्यात मिळालेल्या यशाचे श्रेय लाडकी बहिण योजनेला दिले जाते. त्यामुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्या आधी महायुती सरकारने महत्वाचा निर्णय घेतला आहे. लाडकी बहिणी योजनेच्या प्रसिद्धीसाठी तीन कोटी रुपयांच्या खर्चाला राज्य सरकारच्या वतीने मान्यता देण्यात आली आहे. मात्र, दुसरीकडे वित्तीय तूट भरून काढण्यासाठी आता शिव भोजन थाळी आणि आनंदाचा शिधा या योजनानं ब्रेक लावण्याची

करण्यात आली होती. या योजनेला महिला वर्गातून मोठी लोकप्रियता मिळाली. त्यामुळे या महिला मतदारांनी महायुती सरकारला पुन्हा एकदा सत्तेवर बसवले, अशी चर्चा सुरु आहे. या योजनेच्या माध्यमातून महिलांना दरमहा पंधराशे रुपये दिले जातात. राज्य सरकारच्या वर्तीने विधानसभा निवडणुकीच्या आधी या माध्यमातून महिलांना पाच हसे तर निवडणुकीनंतर आतापर्यंत दोन हसे दिलेले आहेत. यात आतापर्यंत महिलांना दहा हजार पाचशे रुपये मिळाले आहेत. मात्र या योजनेमुळे सरकारच्या तिजोरीवरील ताण वाढला आहे.

देणार नव्हता तर शेतकरी कर्जमाफीची घोषणा का केली?: विजय वडेझीवार यांचा संतप्त सवाल

नागपूर (वृत्तसंस्था)
 सरकार शेतकरी कर्जमाफी देऊ शकत नाही, मग घोषणा का केली? असा प्रश्न कांग्रेसचे नेते विजय वडेवीवार यांनी विचारला आहे. जाहिराती देऊन सरकार पुन्हा दिशाभूल करण्याचा प्रयत्न करत असल्याचा आरोप त्यांनी केला. स्थानिक स्वाराज्य संस्थांच्या निवडणुका डोळ्यासमोर ठेवून जाहिरातीवर मोठ्या प्रमाणात खर्च केला जात असल्याचे त्यांनी म्हटले आहे. लाडकी बहिण योजनेच्या जाहिरातीच्या खर्चासाठी मंजूर करण्यात आलेल्या निधीवरून वडेवीवार यांनी संताप व्यक्त केला.
 या माध्यमातमून राज्यातील शेतकऱ्यांना कर्ज माफी देण्याची मागणी वडेवीवार यांनी केली आहे. या संदर्भात विजय वडेवीवार म्हणाले

A photograph of a man with dark hair and a well-groomed mustache, wearing a black polo shirt. He is positioned in front of a microphone with the number '18' on it. Behind him is a white banner with text in Marathi. The man appears to be giving an interview or a speech.

नवीन कामगार कायदे लागू करताना कामगार हिताची
पूर्ण काळजी घेतली जाईल-मंत्री आकाश फुँडकर

ਮੁਖੜ | ਪ੍ਰਾਤਿਸਥਾ

पिंपराचे उदारत कामाप मंडी
गायोजन करण्यात आले होते.

निनरव उद्घाटन कामगार मन्त्री. फुंडकर यांनी केले. ड. द्रुमणे आणि शर्मा यांनी या कायद्यांबाबत भारतीय जदू संघाची भूमिका विशद केली. या मित्ताने ड. द्रुमणे यांनी लिहिलेल्या बीन लेबर कोड आणि बी.एम.एस.' पुस्तकाचे प्रकाशन भारतीय श्रमशोध फळाच्या वरीने कामगारमंत्री श्री. फुंडकर स्ते करण्यात आले. सामाजिक सुरक्षा कोड २०२० आणि वेतन कोड २०१९ कामगार कायदे असंघटित आणि घटित क्षेत्रातील कामगारांच्या साठी अभदायक असून घरेलू, बांधकाम, गणवाडी, आशा सेविका, फेरीवाले, क्षाचालक, टॅक्सीचालक आदी असंघटित क्षेत्रातील सुमारे ५० कोटी कामगारांना सामाजिक सुरक्षा आणि

टन ऐम्प्लायमेंट, स्टॉडग्न आडर आगे कंत्राटी कामगारांशी संबंधित अनेक तरतुदी बदलून मगच ते कायदे लागू करावेत, अशी मागणी भारतीय मजदूर संघाच्यावतीने यावेळी करण्यात आली. या सेमिनारला राज्यभारतून संरक्षण, वीज मंडळ, बँका, विमा, अनुऊर्जा, पोस्ट, मध्य रेल्वे, पश्चिम रेल्वे, ठउक्र, पोर्ट ट्रस्ट, खाजगी कारखाने, सार्वजनिक उद्योग, सहकारी बँका, शासकीय कर्मचारी, सिक्युरिटी प्रेस व करन्सी नोट प्रेस, कंत्राटी कामगार, अंगणवाडी, घरेलू, बांधकाम, रिक्षाचालक, फेरीवाले, टॅक्सीचालक, बिडी, मर्चंट नेव्ही, सुरक्षा रक्षक, एअर इंडिया आदी उद्योगातील २५० पेक्षा जास्त प्रतिनिधी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक किरण मिलगिर यांनी तर सूत्रसंचालन बाळासाहेब भुजबळ यांनी केले. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन मुंबईचे सचिव संदीप कदम यांनी केले.

घाटकोपरच्या झुनझुनवाला कॉलेजमध्ये समर्थन संस्थेच्या वतीने दिव्यांग आणि आर्थिकदृष्ट्या दर्बल यवकांसाठी गेझगार मेलाव्याचे आयोजन

ਸੰਭਾਈ। ਪਤਿਨਿਧਿ

घाटकोपरच्या झुनझुनवाला कॉलेजमध्ये समर्थनम्
संस्थेच्यावतीने दिव्यांग आणि आर्थिकदृश्या
दुर्बल युवक युवतीसाठी भव्य रोजगार मिळाव्याचे
आयोजन दि. ७ फेब्रुवारी २०२५ रोजी करण्यात
आले असल्याचे या संस्थेचे क्षेत्रिय अधिकारी
जितेंद्र कर्णिक यांनी सांगितले आहे. या संस्थेने
जवळजवळ हजारो युवक युवतीसाठी रोजगार
मिळवून देण्यासाठी प्रयत्न केला आहे. आणि
हा प्रयत्न सातत्याने सुरु आहे. या माध्यमातून
ह्या सर्व युवकांना रोजगार उपलब्ध करून देताना
त्यांचा आत्मविश्वास कसा वाढवता येईल, त्यांना
जगण्याची प्रेरणा कशी मिळेल हा मनी भाव
ठेवून संस्था कार्यरत आहे.

या संस्थन माफत विनामूल्य सगणक प्रशिक्षण, इंग्लिश स्पिकिंग स्कील प्रशिक्षण दिले जाते. याशिवाय या संस्थेमध्ये विनामूल्य जेवण दिले जाते. तसेच निवासाची सोय आहे. अशा संस्थेमध्ये योगदान देणारे उच्चशिक्षित क्रृषिकेश पवार, तेजल हांडे, मानसी माऊकर, शिवशंकर

आदी सारखे युवक युवती सर्मपण भावनेने
कार्यरत असताना दिसून येईल असे त्यांनी
सांगितले.

